

סוף זמן קרי"ש

עש"ק בהר
8:38

עש"ק בחקוטי 8:36

מאן דלא קרי קרי"ש בענתיה
בגדיו הוא כל ההוא יומא
(הד"ק בלק ספ"ד)

בי"ה

מבני עינינו התאחדותנו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה
פרשת בהר
מס גיטין ע"ג עד ע"ה.
פרשת בחקותי
מס גיטין ע"ה עד ע"ו.

תנ"א וא מן לעולם רבי"ר תורה"י
(ואו אפ"ק לטעמיהו אין ארבעת חזקיהו)
מורה רבינו שליט"א בסיום ספר קידושין

שנה י' גליון כ"ז (תי"ח)

בהר

י"א אייר תשס"ה

אוצר הגנוז

גניבת דעת בעניני צדקה

לא תנונו איש את אשת עמיתו, באונאת דברים הכתוב מדבר, בשרית תשובות והנהגות כתוב: נדרשתי לאשר שאלוני אם מותר לרמות את הציבור לצורך צדקה, והיינו שבמבט מסדרים עם איוה גביר להכריז בשמו שתורם עשרת אלפים דולר, רק כדי לעודד את הציבור לתת תרומות גדולות, והוא לא מתכוון מעיקרא לתת, רק מסדרים אתו להסכים כן בשמו. והשאל חושש לעשות כן, שגם כשמתחייב, או עכ"פ שמתחייבים ומכריזים בשמו, נקרא נדר ועוברה בבל יחל, ואף שלדברי הגאונים ירוויחו בזה הרבה, והם דוחקים אותו להסכים וטוענים לו שלא יפסיד בזה מאומה, ובא לשאול אם מותר לו להסכים לערמה כזאת.

ולע"ד מדין נדר אין לחשוש כלל, שמדין נדר, כיון שהודיע מעיקרא שאינו מתכוון לנדר, מועיל וכמבואר בנדרים כ"ג, ואף אי נימא כיון שרבים שומעים וסומכין על זה שאני ע"ש ב"ר, מ"מ כשנדר לצדקה והודיע לגבאים קודם שלא נתכוון להתחייב, נראה שלא נחתיב מדינא, וכ"ש שכרך נותן את הסכמתו להכריז בשמו אבל אינו אומר בעצמו לשון נדר, ובלאו הכי, אפילו אם נחשוש שיש כאן מצידו חשש נדר לתת סכום, מ"מ הגבאים חכם לחזור שיתן פחות או אפילו שלא יתן כלל אם זהו לטובת המוסד, ומחילה לחזור כקבלה, הדפוכי שטרחתא למה לך, דהיינו לקחת ממנו ושוב להחזיר לו, (כ"ד נדרים כ"ד), ומסכימים שייחשב כאלו נתן והחזירו לו, והוא הלאה מעיקרא נתכוון לכך, או שלא יתן, או שיתן ואח"כ יחזירו לו.

אמנם יש לחשוש כן לאיסור גניבת דעת, שמרמין את התורמים שגורמים להם לחשוב שהיה נותן סכום גבוה במה שהיה לא נותן, והוא איסור גמור אפילו לגנוב דעתו של עכ"פ וכמבואר בחולין צ"ד, ולא נתבאר שורש האיסור, שבגמרא נבזקו דמצניו שאסור כדאיתא בב"ב כ"ד: פירש הרמ"ה, מובא בש"מ שם, שהוא מדין ואהבת לרעך כמוך או מצד לפני עור לא תתן מכשול, ולא שמענו איסור זה לעכ"פ, (ועיי' טור ח"מ סי' שיער כ"ש שאסור לגנוב אסור להזיק ולפ"ז גם לעכ"פ אסור להזיק כגניבה, ולחשבוני' הג"ל ל"ב אין סיבה לאסור וצ"ב).

ובנדון דידן זהו כעין אונאה ממש, שמרמה אנשים לתת על סמך נתינה אחרת שלא היתה ולא נבאה וכה"ל היו כגול, ובפרט אם התורם מתחרט כשנודע לו על הרמאות שנעשתה, ומיהו אם התורם האמיתי הוא עשיר מפלג שהדין שכופין אותו לצדקה, בזה אולי יש לומר שכה"ג הוה כפיה, אלא שבמקום לכפותו ממש מסבבים שיתן מרצונו ומקבל שכרו, ואף דצדק דיינים לכפיה, אפשר דאנן סהדי שהוא כ"כ עשיר וא"צ לב"ד כדי לכפותו, ואף שאם היינו כופין יתכן שהיינו מקדימים לצדקה אחרת, אבל כאן א"א לכפותו אלא לצדקה זו ובאופן זה, אמנם מאן ימר לן שחייב עד כדי לכופו, ולכן על הגביר הג"ל להימנע ולא להסכים לזאת, והרבה שלוחים למקום ית"ש לעמוד בהמוסד ואין הכרח ח"י להשתמש ברמאות וגול, וכן תמי הרה"ח רבי יעקב כסטר ז"ל סיפ"י לי שהציעו לו כזאת כמה פעמים וסירב מהטעם שהיה גניבת דעת.

שוב מצאתי במהרש"א בסוכה כ"ט. בהא דאיתא שם שנכסי בעלי בתים נמסרין למלכות מפני שפוסקים צדקה ברבים ואין נותנים, ופירש המהרש"א דהיינו מהניגוי קהילה שפוסקים ברבים צדקה מרובה ולא נותנים את כולה שאומרים שלא היה דעתם לכך, אלא בשביל אחרים שיתנו נדבות כראוי, הרי לפנינו נידון דידן ממש, (רק דעם אולי לא סיכמו זאת עם הבא"ס, ועונשו ח"ו שנמסרים הנכסים למלכות, ולכן שפיר נראה כמ"ש שיסרב להיות שותף להוציא ממון בגניבה ורמאות וכמ"ש).

ודע דהוא הדין מה שמצוי שהמוכר אומר שבעד מחיר זה יש לו כבר קונה, ואין לו, והקונה מאמין לו ולכן משלם מתיר זה או אפילו יותר, זהו גניבת דעת שאסור אפילו לעכ"פ, ושאלה ראשונה ששואלים אדם בדין היא "נשאת ונתת באמונה".

אל תקח מאתו נשך ותרביית וגו' וחי אחיך עמך. יש לומר ההמשך עפ"ימ"ד במרש ובגמרא דכל המלוה ברבית אינו עומד לתחיית המתים. וידוע דכשם שנפרעין מן המלוה כך נפרעין מן הלוח. וזה שאמר לא תקח מאתו נשך ותרביית, ואמר וחי אחיך עמך, שתחיו לעתיד אתה ואחייך, משא"כ אם תקח רבית או שניכם אינכם עומדים לתחי'.

שכר צדקה בהאי עלמא

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית. והג"ל בביאור הענין עפ"ימ"ש שכתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות ריש מס' פאה על המשנה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקין קיימת לעולם הבא, ותוכן דבריו כי כשיעשה האדם המצות שבינו למקום תחשב לו לצדקה ויגמלוהו הקב"ה עלי' לעו"ב לפי שעשה המצוה אבל שכר בהאי עלמא ליכא, וכשיעשה הטוב בין שני אדם, ואחרים למדין ממנו לעשות כמעשהו עב"ד. והשאל לפ"ז נאמר גם לענייני דמה שישאלו ישראל ואמרו מה נאכל בשנה השביעית אין כונת שאלתם על עצם שמירת השמיטה, רק רצונם לומר באיזה זכות יזכו לשכר עוה"ו, והנה בכל ששת השנים שפירות הארץ שלהם וברשותם יש בידם לנהוג בהם מנהג הטוב בין בנ"א ולעשות בהם צדקה וגמ"ח, וע"י שיש להם זכות הצדקה שהמה נותנין לעניים ממה שזורעין וקוצרין ע"יכ יש להם שכר גם בעוה"ז כנ"ל, משא"כ בשנת השמיטה שהכל הפקר ועניים ועשירים שוין בה הרי אין להם זה הזכות של צדקה וחסד לבנ"א, וע"כ הם המדחין ושיילין באיזה זכות נאכל בשנה השביעית. ועל זה בא כמשבי צויתנו את ברכתי לכם בשנה השישית וגו', שאמר הקב"ה אני אשפיע לכם שפע מרובה בשנה השישית ותוכלו לעשות הרבה צדקה וחסד יותר משאר השנים עד שיעמדו להם אותו הזכות גם על השנה השביעית.

איש את רעהו יעזור

אל תקח מאתו נשך ותרביית. ותרבייתו הקדושה הוזהירה בכמה לאין על איסור רבית, וטעם הדבר כי רצון העליון ית"ש שבני ישראל יגמלו חסד איש לרעהו, ובאם יראו אחד מבני עמיתו אשר מטה ידו ונשברה פרנסתו, יתמכו בו בתורת צדקה או יתנו לו הלואה די מחסורו אשר יחסר לו, כדי שיוכל לחזור ולבטח מקור מחייתו ופרנסתו להביא טרף לביתו, ובאשר כתב הרמב"ם (הלכות מתנות עניים פ"י ה"ו) שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזה, מעלה גדולה שאין למעלה ממנה, זה המחזיק ביד ישראל שמך, ונותן לו מתנה או הלואה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול, ועל זה נאמר והזקות בו, הזוק בו עד שלא יפול ויצטרך. והנה המלוה ברבית לא די שאינו עוזר ומסייע ביד חבירו, אלא אורבה הרי הוא שובר את מטה לחמו יותר ויותר, ומה גם כי המלוה ברבית משריש בנפשו מרת הכילית והקמצנות לבלי לפור מממונו לצדקה, לאשר חפץ להרחיק על כל פרוטה ופרוטה פי כמה ברבית, ועל כן הוזהיר תורה על הרבית בכמה איסורין, להשריש בנפשונתיהם של ישראל לגמול צדקה וחסד עם זולתם, איש את רעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק.

להפקיר קנינו לעבודת השם

מה ענין שמיטה אצל הר סיני. והנה התורה ניתנה בהר סיני במקום הפקר, להורות לאדם שיעזוב כל אשר לו ויקנה קנין התורה שהוא קניינו בעצם והנה מצות השמיטה היא להפקיר קניינו במצות השם ולבל ירע בעיני האדם, סמך שמיטה אצל הר סיני, מקום הפקר להורות ענין זה.

הרודף אחר התאוה לא ימצא תורה

מה ענין שמיטה אצל הר סיני. כי התורה ניתנה בסניני מקום סנה וחורב לומר לא ימצא תורה אלא בפורשים מהעו"ה, והרודפים אחר תאוותיהם לא ישיגו הכמתה ומצותיה, וע"כ ניתנה תורה בסניני, אך שמיטה שכל עצמה וענינה פרישה מן העולם לא תועיל ולא תמונר אי"כ אפי' ניתנה בהר כרמל מ"מ פרישות הוא ומה ענינה להר סיני.

מיד יהיו נגאלין

את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו. והנה בתורה אין ניקוד ויכולין לקרות תיראו לשון ראי' ורומה לנו תודה"ק כי מיד שישמרו ב' שבתות (כי מיעוט רבים ב') מיד יהיו נגאלין (שבת קי"ח) ויראו בנין ביהמ"ק וליכא מייזי דלא רמיזא באורייתא.

הארץ יהי' לה מנוחה

כי תבואו אל הארץ ושבתה הארץ שבת לה. הכוונה שמיד שיכנסו בני ישראל לתוכה תירגע בכיכול הארץ - ויהיה לה מנוחה ושבתה, כאשר לפני כן כבר גברה כ"כ סערת התשוקה שלה ורעבוניה לאיזה דבר שבקדושה, ועכשיו שבאו ויקיימו המצוות ירווח לה.

לא בסופו

בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו במספר שנים אחר היובל. בא למדנו שלא תאמר שמיטת יובל כשמיטת כספים בשביעית, דקיי"ל סוף שביעית משמטתו, כך ביובל, ולזה קאמר הכתוב דלא כן הוא, בשנת היובל הזאת תשובו ולא בסופו, והבן.

עונש המלוה ברבית

אל תקח מאתו נשך ותרביית ויראת מאלקך וחי אחיך עמך. בילקוט שמעוני (יחזקאל ל"ו) שאותם המתים שבבקעת הורא כולם קמו, חוץ מאחד שהיה מלוה ברבית, שנאמר (שם יח ג') בנשך נתן ובתרבית לקח חיה לא יחיה - וצריך לבאר טעם הדבר ומלוה ברבית אינו קם בתחיית המתים, ונראה לומר דהוא מדה כנגד מדה, דכתיב אל תקח מאתו נשך ותרבית. ויראת מאלקך וחי אחיך עמך, וזה דלא שמר וחי אחיך נתן ברבית, חיה לא יחיה בתחיית המתים, ויש להרחיב הדבר דעני חשוב כמת הוא אחד מארבעה שחשובים כמתים כדאיתא במס' נדרים (דף סד ע"ב), על כן מי שמלוה ברבית, וזהו ביד זה להחיות את אחיו ולהלות לו בחנם, והיה נחשב כתחיית המתים, והוא לא רצה להחיות את אחיו, לכן לא יקום בתחיית המתים האמיתי, וד"ק.

כ"ך משה פ' שופטים

כסא דוד להוריא ז"ל

בן ובת קדושים וטוהורים הניח אחריו רבן ומאורן של ישראל אור שבעת הימים מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע, הי"ה בנו הרה"ק ר' צבי הירש זי"ע שהי' צדיק נסתר כל ימי חייו, ובתו הרבנית הצדיקת המפורסמת מרת אדל זתי"ע, אשר אביה אמר בשמה היא ראשי תיבות איש ד"ת למו שאש קודש בוערת בקרבה. נודעת הי' כבעלת רוח הקודש, צדיקי הדור העידו עליה שלא פעם אירע שבעת שאחזה באמצע כיבוד הבית השליכה באמצע את המכבדה ("מטעים") מידה ואמרה סדר "קדושה" יחד עם מלאכי השרת, שאמרו אז שירתם. אביה הקי' החשיבה אותה כאחד מבני התברייא קדישא, ומסר לה הרבה שעות הק', והיא הייתה הממונה על כספי הבית והוצאותיו המרובים של אביה. כשהגיע עיתה עת דודים נשאה את הצדיק נסתר הרה"ק ר' יחיאל (מכ"ס) זי"ע, מסופר שלפני הקישור שלה הבעש"ט הק' תלמידו הגדול המגיד ממעורטש זי"ע לבחון את החותן ר' יחיאל ובשבו סיפר המגיד שכשבחן אותו ענה על כל דבריו לא ידעתו איני יודע ולא אדע, אז אמר הבעש"ט איך אם כן אפשר לגמור השידוך, ואכן נשא הצדקת אדל את הרה"ק ר' יחיאל, אולם ר' יחיאל המשך כל ימיו להיות נסתר במעשיו

זרע קדש

כמה שנים לא זכו ר' יחיאל ואשתו מרת אדל לזשי"ק, בשנת תק"ח כאשר התאספו התברייא קדישא תלמידי הבעש"ט הי"ה בשמחת תורה, והי' מוקדים בהתלהבות עצומה, ויהי באמצע הריקודין של מצוה נקרעה מנעלו של אחד מבני התברייא קדי' הי"ה הרה"ק ר' דוד לייקיס זי"ע, ולא הי' יכול לרקוד, והצטער מאד על שאינו יכול להשתתף בשמחת התורה, הרבנית שעמדה מן הצד הריקודין, ראתה את זה, ותאמר אל ר' דוד שאם יבטיח לה בן זכר תביא לו מנעלים חדשים כדי שיוכל לרקוד הלאה, הרה"ק הבטיח לה, והביאה לו מנעלים חדשים והמשך בריקודין של מצוה, ועוד באותו שנה שנת תק"ח נולד לה בנה הבכור, ויקרא שמו בישראל משה חיים אפרים, כעבור חמש שנים נולד להם בנם השני הי"ה הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזשבוש זי"ע, וצדיקי הדור אמרו על שני האחים הקדושים שתי נשמות וצדושת הוריהו בני הבעש"ט הק', לעולם, האחת מסטרא דחסד הוא ר' משה חיים אפרים, והשני היא מסטרא דגבורה הוא הר"ב, ונסף להם נולד להם בתם הצדקת המפורסמת מרת פייגא ע"ה שהייתה נודעת כמו אמה לבעלת השגה ורוח"ק, ובנה הי' הרה"ק ר' נחמן מברסלב זי"ע.

במעללי יתגבר נער

הני תרי צנתרי דדהבא האחים הקדושים הוכרו מיד כי זרע ברך הי' המה, יסופר שפי"א במוצ"ש הגיע לביתו של הבעש"ט הי"ה תלמידו ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע, וביקש מהרבנית אדל שתכין לו סעודת מלוה מלכה, והיא הייתה באותו זמן חולה ולא יכלה לרדת ממטתה, והבטיח לה ר' מאיר שאם תחלי לו יהי' לה רפואה שלימה, כששמעה ההבטיח ירדה מיד ממטתה להכין לה הסעודה, ופתאום התחילו שני בני' הקטנים לבכות, והלכה אצלם ותוציאים ממטתם לחוץ, והי' כאשר אך יצתה מהחדר נפלה כותל החדר על מטתם, ואמר הבעש"ט קדי' לר' מאיר באת להציל את חיי בתי ושני בניה ראייתם את זאת ברוח"ק, והנכס שליחא דרחמנא ומנלגלין זכות על ידי זכאי, משמאי קא זכו ליה להציל נפשות קדושות כאלו "אשר העולם יאיר מגודל קדושתם". האחים הקדושים יצקו מים חיים על זקנם הקדוש ושאבו ממנו מלא חפניים תורה ויראה, וקלטו במוחם כל אמרותיו והנהגות קודש של ראשית תורת החסידות. סיפר המלמד של הרה"ק הי"ה דגלי"ה שהי' לה"דגלי"ה שיריה מיוחדת של זקינו, ומעשה שהי' כך הי', פי"א כאשר ישב ליד זקינו הבעש"ט הי"ה אמר לו הבעש"ט הי"ה בא וראך דבר, וצוה להביא לו פיסת קלף והניח את זה תחת מפת השלחן, לכמה דקות, כשהוא תפוש בשרעפיו, לאחר מכן הוציאה מתחת המפה וימצא כתוב בה: "אני מט"ש שר הפנים!"... ונתן הבעש"ט הי"ה את הקלף לנכדו, ואמר לו לשמרה היטב, ואכן שמרה זמן מה, וסיפר המלמד שכאשר נעשה מלמדו נאבדה לו הקלף ומאוה הרגיש כאב שניים. כשנעשה בן שנים עשרה שנה נחשך עולמו בעדו בהסתלקותו של זקינו הגדול אשר ממנו הי' רוב תורתו,

היקולא דידיקיא

הגה"ק בע"ל דגל מחנה אפרים זי"ע

י"ז אייר

אבל הוא חיוק את עצמו והמשך לשאוב מתורת זקינו עי"י שדבק עצמו לממשיך דרכו הי"ה הרה"ק הר"מ ממעורטש זי"ע, וביותר אצל הרה"ק בעל "התולדות" זי"ע.

תורה מצל דוחק - רבנות

אחרי חתונתו התיישב בעיר סדילקוב, וקידש עצמו בסילודין ועסק בתורה ועבודה בקדושה ובטהרה יומם ולילה מתוך דוחק גדול, ולפרנסתו הי' משמש כמגיד מישרים בעיירה, באותו זמן הי' העיר רובם ככולם מתנגדים, וכמוכן שהוא נהג כזקינו הבעש"ט הי"ה, וזה לא הי' לרוחם של תושבי העיר ולא כבדוהו כראוי ואף פרנסתו נתנו לו בדוחק גדול, עד שרבו בעל "התולדות" השתדל הרבה בעבורו ונתירו לבקשתו והוסיפו לו קצת. אחיו הר"ב הי' לו קפידה על העיר סדילקוב על שאין מבדדים את אחיו כראוי, פי"א ביום ב' דשבועות הי' רעם גדול, ובתו של הר"ב הי' היתה יושבת באותו זמן ליד שלחן אביה, ותחלחל מאד על הברק, אמר לו הר"ב מה תתיירא, הדינער ילך לסדילקוב, והי' שם איש אחד שלא הי' ממעורטש ושמע את הדברים, והי' כאשר נסע משם, באמצע הדרך ראה עגלה מלאה חסידים, שאלם מהיכן אתם, ענו לו שבאים מהרה"ק מלובלין, שאלום מה הי' בשלחן, אמרו ששמע מרוב דבר אחד ולא הבינו פשר הדבר, שאמר: שתמה על הר"ב בשתיים א' על שיושב עם תלמידי אצל השלחן, והב' איך פסק כבי"ש שקידש את סדילקוב בדניר, ועי"ן קדושים ב' וישחק האיש ואמר שהוא יודע פשר הדבר, ודברי רבם הי' המתקה שלא יזיק הרעם בסדילקוב וסיפר להם המעשה. מכל מקום הי' הדינער בשם והרס ב' או ג' בתים בלא אדם. - אבל הוא לא הצטער על דחקותו אדרבה הי' שמח בחלקו והוסיף עבודה על עבודתו ביתר שאת, פי"א ביקר אצלו אחיו הר"ב וראה את ביתו העני, ויאנח ואמר לאחיו: אוי לי אחי שראיתי בכך, כבר הגיעה השעה שיהי' לך מנורת כסף, השיב לו, ואתה אחי מנין לך הכסף לקנות מנורת כסף, ענה לו מסובב אחי בערי ישראל ומדריכם לעבוד את ה' בדרך זקנינו הק', והם מהינים לי עבור זה כפי יכלתך, השיב לו, אם כך הדבר, ואז אשרך שראית אותי כך, כשנכתב שמנורת הכסף יהי' בנכר ואני אשב בביתי מאשר מנורת הכסף יהי' בביתי ואני יהי' בנכר. אבל לימים יצא שמו בעולם והתחילו לנהור אליו חסידים רבים, ואף אנשי העיר סדילקוב התחילו להרגיש כח קדושותו, וקבלוהו גם המה לרב ולמורה דרכם, ובמשך הזמן קנו לו מנורת כסף ונתקיים רצון צדיק אחיו הר"ב, כאשר ראה פי"א איך שחרבנתו אוררו פני כשהדליקה נרות בהמנורה, אמר לה "דיר איז יעצט ליכטיג, און מיר איז פריער גיווען לעכטיג", אבל אשרך בעולם הזה טוב לך לעולם הבא פשוטו כמשמעו.

מקודא בנו צדיקיא

שמעו הקי' יצא על פני תבל כגאון מפורסם, לאיש אלקים בקי בגולה ובנסתר, עובד הי' במסי"י ממש, וגם לפועל ישועות, וכמו שהבטיחו זקינו באחד החזיונות המובאות בספרו הקי' "טבעך וטבעי יצאו לעולם", ואלפים מישראל הגיעו להסתופף בצלו והוא קרוב לדרך החסידות כמו שקיבל מזקנו הקי', ולא רק פשוטי עם באו אצלו, אלא גם צדיקי הדור עלו אליו לקבל פניו, מסופר שהרה"ק רבי ר' מענדעלע מרימנב זי"ע בא פי"א אליו, כשנכנס הי' באמצע גזיזת הציפורים לכבוד שבי"ק, וישב כשגבו מופנה אל הנכנס, לאחר נטלו ידיו, הושיט ידיו לאחוריו לתת שלום, ושאלו האם אתה תלמידו של ר' אלימלך האם אתה יוכל לספר לי איזה מופת מרבך, ענה לו מופת אני לא יכול אך זה אני יכול לומר שידוע שיש באוון גיד שרק בשעת הגסיסה

מחמת פחד המיתה רואים שהיא דופק, ואני ראיתי את הגיד הזה דופק אצל רבי כל פעם שהוא מתפלל, אז פנה אליו ונתנו עוד פעם שלום בסבר פנים יפות, והי' אצלו כל אותו שבי"ק וביחד עסקו בתורה וחסידות. ראה מה שכתוב באגרת הקדש של הרה"ק רבי ר' זושא זי"ע, וז"ל: בעוה"י, שלום וברכה מאלקי המערכה, לכבוד אחי או"י ידד הי' וידד נפשי הי"ה מו"ר הרב המאור הגדול, רב גובריה ורב חילו לאורייתא, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, יפה נוף משוש כל הארץ, לא יעבור עליו כליון וחרץ, שיאו יתנשא למעלה באורך ימים ושנות חיים ושלום בטוב ובנעימים איש אלקים קדוש יאמר לו, כשי"ת כמורה"ר משה חיים אפרים נ"י ויופיע הולך ואור עד נכון היום, וכי וסיים שם הלא כה דברי אוהב נפשו ודורש שלומו וטובתו בלב נפש חפצה ומעתיר בעד אריכות ימים ושנותיו הי' יקשה ואומר שלום לכל ב"ב, עכ"ל. עם כל גדולתו שגדולי עולם חרדו לקראתו הי' בעיניו עניו ושפל ברך והי' מקדים שלום לכל אדם אפי' לנכרי שבשוק.

צדיק מה פעל

אצל הבעש"ט הי"ה הסתובב יהודי פשוט מאד, אשר שכר בית מזינה אצל אדון הכפר, וביקש מהבעש"ט הי"ה שיפועל עבורו בשמים שימצא חן בעיניו האדון ולא יצטרך לשלם מסים על הבית המזינה, וכדי לקרבו להקבי"ה עשה הבעש"ט הי"ה את רצונו, ופעל מהאדון יטור אותו ממס, כשנסתלק הבעש"ט הי"ה יחיב האדון את המיסים, נסע האיש אל הרה"ק בעל "התולדות" זי"ע ויספר לו ענינו ואת בקשתו, ענה לו הרה"ק "התולדות" שמעת שנפטר הבעש"ט הי"ה כשהידי נקלע לעת צרה צריך ליקח ספר תהלים ולהתפלל לבד להקבי"ה והשי"ת יעזור לו, והי' יצא ברוגז משם ואמר שעליו להתאונן על פטירת הבעש"ט כי בזמנו האם היינו צריכים ליקח ספר תהלים, כאשר שמע הרה"ק "התולדות" את דיבורו הבין מיד שבעבור שיש לו אמונה פשוטה בהבש"ט הי"ה אמר זאת, קראו מיד בחזרה והבטיח לו בקשתו, וכך הוה, והי' כאשר נסתלק "התולדות" בא האיש אל הרה"ק הי"ה דגלי"ה, ושטח לפניו בקשתו, הרה"ק כאשר ראה לפניו איש בער ולא ידע, גער אותו על אשר ביקש בקשה כזו לזקנו ולה"תולדות", הלה יצא בפניו נפש ורץ על הציון הקדוש של הבעש"ט הי"ה ויבך שם מאד ואמר לו רבי על מי נשטתם אותנו, ומרוב בכיה נרדם שם על הציון, והנה בחלום רואה את מרן הבעש"ט הי"ה ויאמר לו ילך לנכדי ותפעלו עתה אצלו שלא תשלם מיסים כמקדם", והנה דרכו של הרה"ק הי"ה דגלי"ה הי' שבשעה שהניח עצמו לישון קמעה היו מניחים סביבו שומרים שלא יהי' רעש כי מכל קול קל הי' מתעורר, ואותו האיש כאשר התעורר מהחלום רץ תיכף לביתו של הרה"ק ומרוב רזיונותו לא ראהו אותו כלל השומרים וניגש מיד אל החדר של הצדיק אשר מיד הקיץ משנתו, ומיד אמר להאיש "לך לביתך כי פעלתי שלא תשלם מיסים כל ימי חייך".

אשכנזי דרב

כפי הנראה הרגיש ברוח קדשו כי הגיעה זמנו להפטר מעולם הזה, ועזב את סדילקוב ועבר לגור בעיר זקינו מעזשבוש, זמן קצר לאחר מכן ביום י"ז אייר ערב ל"ג בעומר שנת תק"ס והוא כבן נ"ב שנה נסתלק לחיי העולם הבא, ונטמן בחלקת זקינו מרן הבש"ט הי"ה, ולימים גם נטמן שם אחיו הרה"ק הר"ב, ולאחר מכן נטמן גם הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא שגר סוף ימיו במעזשבוש.

מורשתו הרוחנית

כמו שאחיו עסק בהפצת תורת זקינו בנטיעותיו הרבות בין אחיו בני ישראל, עסק גם הוא בהפצת תורת זקינו על ידי קולמותו, הוה ליקט את אמרותיו של זקינו הקי' כשעל פימהם הוא בונה דרושים ופלאים אמרות טהורות דברים חוצבים להבות אש, המחממות ומלהיבות את ליבן של ישראל לאביהם שבשמים בדרך החסידות עפי"י סדר הפרשיות, וחוף מחידושי כתב עוד ליקוטים על ענינים שונים, ואף חזיונותיו שראה את זקינו ואת שאר בני היכלא קדישא לאחר השתלקותם הכל העלה על הכתב, ולאחר פטירתו הוציא אותם בנו הרה"ק ר' יעקב יחיאל מקארץ זצ"ל לאור העולם בספר דגל מחנה אפרים, כשהיא מעטור בהסכמות ולהבות של ראשי צדיקי הדור ההיא, ומרוב חביבות הספר נדפס הספר הרבה פעמים במשך כל השנים.

והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך. והקשו כל המפרשים הא מקרא מלא דיבר הכותב (וברים לג ד) תורה צוה לנו משה מורשה.

ויתבאר על פי מה דמבאר במדרש תנחומא (פ' חבא ס"ד) והיה אם שמוע תשמע, לא היתה התורה צריכה לינתן לישראל בעולם הזה, למה שהכל עתידין להיות למרין תורה מפי הקב"ה לעוה"ב, למה נתנה להם בעוה"ז, שכשיבא הקב"ה ללמדם בעוה"ב יהיו הכל יודעין באיזה פרשה הוא עסוק, לפיכך אם שמוע בעוה"ז תשמע לעוה"ב מפי הקב"ה. וכעין זה מבאר במדרש ילקוט (שמות רמז רעג).

ובכן י"ל כי התורה שאנו למדים בעולם הזה זהו ירושה, ועל זה נאמר תורה צוה לנו משה, והיינו מה שקבל משה מסיני, זהו מורשה. אבל התורה שיזכו בני ישראל ללמוד מפי הקב"ה זו אינו ירושה, ורק מי שהכין עצמו בעולם הזה יזכה ללמודה מפי הקב"ה לעולם הבא.

ודרו כוננת התנא והתקן עצמך, שעשה האדם הכנה משך כל ימי חייו לעסוק בתורה בעולם הזה, כדי ללמוד תורה מהשי"ת שאינה ירושה לך, כי התורה שיזכו ללמוד מפי הקב"ה אינו ירושה, ורק מי שעשה הכנה הראויה בעולם הזה יזכה ללמודה מפי הקב"ה לעתיד לבא.

*

עוד י"ל בדרך עשה, בהקדם מה דאיתא במס' קידושין (דף כט:) אמר רבי יהודה אמר שמואל הלכה נושא אשה ואחר כך ללמוד תורה, ורבי יוחנן אמר ריחיים בצווארו ויעסוק בתורה, ולא פליגי הא לן והא להו, ופירש"ה א לן, בני בבל נושא אשה, ואחר כך הולך ולומד תורה, הא להו, לבני ארץ ישראל ללמוד תורה ואחר כך ישא אשה, ע"ש בטעמו, ובתוס' חלקו עליו ע"ש בדבריהם.

ובפרדס דוד (פ' לך) כתב כשיטת רש"י ולא מטעמיה, על פי מה שכתבו בתוס' (קידושין לח. ד"ה אקוב) בשם הירושלמי (חלה פ"ב ה"א) דאין עשה דקודם הדיבור דוחה עשה דלאחר הדיבור. ולפי זה עשה דלאחר הדיבור דוחה יותר מעשה דלפני הדיבור, ובפני יהושע ובחידושי מהר"ט (שם) הקשו מהא דפרין במס' יבמות (דף ה.) דלא מצינו למילף עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת מפסח ומילה ותמיד שדוחין את השבת, דמה להנך שכן ישנן לפני הדיבור. אם כן משמע דעשה דלפני הדיבור חמיר טפי, ובירושלמי משמע דקל, ועל כרחך צריך לומר דהש"ס דילן פליג על הירושלמי בזה וס"ל דעשה דקודם הדיבור חמיר יותר, ע"ש. והנה עשה דפ"ר הוא עשה דקודם הדיבור, ותלמוד תורה הוא עשה דלאחר הדיבור. וזה שאמרו הא לן היינו לבני בבל דס"ל כשיטת הבבלי דעשה דקודם הדיבור חמיר, ופ"ר הוא עשה דקודם הדיבור, לכך ישא אשה ואחר כך ללמוד תורה, והא להו היינו לבני ארץ ישראל דס"ל כשיטת הירושלמי דעשה דקודם הדיבור קל, אם כן עשה דלימוד התורה שהוא לאחר הדיבור חמור יותר מפ"ר שהוא קודם הדיבור, לכן ללמוד תורה ואחר כך ישא אשה, עכ"ד.

והנה כתב במאיר ענין חכמים (ח"א סימן כ"ח) דבאם היה לאבותינו קודם מתן תורה דין בני נח, אמרינן דעשה דקודם הדיבור קיל מעשה דלאחר הדיבור, ואינו יכול לדחות שאר לא תעשה שבתורה, מה שאין כן אם היה להם דין ישראל, אמרינן דעשה דקודם הדיבור אלים ככל עשה דלאחר הדיבור, ויכול לדחות כל לא תעשה שבתורה כדין עשה דוחה לא תעשה, עכ"ד. ומעתה אי היה להם דין ישראל ועשה דקודם הדיבור אלים, אמרינן ישא אשה ואחר כך ללמוד תורה, אבל אי היה להם דין בני נח ועשה דקודם הדיבור קל, אם כן עשה דלימוד התורה שהוא לאחר הדיבור חמור יותר מפ"ר שהוא קודם הדיבור, ואמרינן ללמוד תורה ואחר כך ישא אשה.

ונקדים עוד מה שכתב החיד"א בהגדת שמחת הרגל (פיסקא ויארר לאברים) שבאם היה לאבותינו דין בני נח, חשבינן שעבוד מצרים מעת שנולד יצחק (פרקי דרבי אליעזר פמ"ח), שכבר היו מאז בארץ לא להם, שהרי אברהם קנה הארץ בחזקה (בבא בתרא ק, ו) ומבואר ברמב"ם (הל' זכי' פ"א ה"ד) דבבני נח לא מהני קנין דחזקה, וכבר נשלם הזמן מלידת יצחק, מה שאין כן אם

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לימוד פרקי אבות שב"ק אמור תשס"ח לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

היה להם דין ישראל, קנה אברהם את הארץ ותו לא הוי בארץ לא להם, ואין לחשוב הגירות מלידת יצחק, עכ"ד.

ויל"פ בזה אמרינו בקידוש, תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים, והרמז בזה דנקטינן כמ"ד ללמוד תורה ואח"כ ישא אשה, והיינו תחלה למקראי קודש, דתחלת הדבר הוא מקראי קודש לעסוק בתורה ואח"כ ישא אשה, משום דעשה דקודם הדיבור קיל מעשה דלאחר הדיבור, והטעם כי היה לאבותינו קודם מתן תורה דין בני נח, וראיה לזה הוא זכר ליציאת מצרים, ממה שיצא ממצרים קודם שנשלם הזמן של ד' מאות שנה, ועל כרחך משום דחשבינן מלידת יצחק, ומטעם היה לאבותינו דין בני נח, ומזה ראייה דעשה דקודם הדיבור קיל, ועל כן תחלה ללמוד תורה ואח"כ ישא אשה.

והנה במס' בבא בתרא (דף קט:) דרש הא דכתיב (שמות ו ח) ונתתי אותה לכם מורשה אני ה', ירושה היא לכם מאבותיכם, או דלמא שמורישין ואינן יורשין, וזה תלוי בפלוגתא שם אי ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו או לא, דאי מוחזקת דרשינן ירושה היא לכם, ואי אינו מוחזקת דרשינן מורישין ואינן יורשין. וכתב בבגדי אהרן (פ' בראשית) דעל כרחך צריך לומר ירושה היא לכם, דכתיב תורה צוה לנו משה מורשה, ושם לא שייך דנאמר מורישין ואינן יורשין, ותי' דיש לומר כדרשינן במס' פסחים (דף סט:) אל תיקרי מורשה אלא מאורסה, ע"ש.

וזהו ביאור המשנה והתקן עצמך ללמוד תורה, היינו כמ"ד ללמוד תורה ואח"כ ישא אשה, והטעם כי עשה דלאחר הדיבור עדיף מאחר שקודם מתן תורה היה לאבותינו דין בני נח, ולפי זה הרי לא קנה אברהם אבינו ארץ ישראל בחזקה, ואינו מוחזקת לנו מאבותינו, וצריך לומר דמה דכתיב ונתתי אותה לכם מורשה, היינו דמורישין ואינן יורשין, ואם כן תורה צוה לנו משה מורשה, אל תיקרי מורשה אלא מאורסה, ולזה אמר שאינה ירושה לך, ולא תקשה מה דכתיב תורה צוה לנו משה מורשה, כי לפי האמור קרינן מאורסה, ועל כרחך שאינו ירושה לך.

*

והתקן עצמך ללמוד תורה. יש לרמז בדברי התנא כמה עצות והדרכות אשר יעשה האדם יזכה לכרתה של תורה.

א על פי מה שכתב בבני יששכר (סימן מאמר ה אות ד) לפרש מה דאיתא בגמרא (ברכות כח) רבי זירא כד הוה חליש מגירסא הוה יתיב אפיתחא וכי אמר כד נפקו רבנן איקום מקמיהו ואקבל אגרא. ביאור הדבר על פי מה דאיתא בזה"ק (קידושין דף קלב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהין, והכי קאמר מפני שיבה תקום והדרת כו' אזי ויראת מאלהין, היינו תהיה שכרך שתבא בלבך יראת שמים, ולפ"י שכן המצוה הזאת הוא מורא שמים, ועל כן אמר רבי זירא כד נפקו רבנן איקום מקמיהו ואקבל אגרא היינו היראה. ובהעמיק עוד, דאיתא במדרש (שמדר' פ"א ס"ט ט"ז) בפסוק (שמות א כ) ויהי כי יראו המילדות את האלהים וכי ויטיב אליקים למילדות וגו', מהו שכן היראה תורה. על כן רבי זירא כד הוה חליש מגירסא ולא היה יכול ללמוד תורה, אזי פשפש במעשיו אפשר הוא מחמת שאין יראתו שלימה כל כך על כן אין התורה מחזרת, על כן אמר איקום מקמי רבנן ואקבל אגרא, אשר שכרה של זאת המצוה היא ויראת מאלהין, וכיון שאהיה שלם ביראה הנה שוב שכר היראה תורה, ויהיה לו

כח ואומץ ללמוד תורה ולא ייעף ולא ייגע, עכ"ד. וזה שאמר והתקן עצמך בדרך זה לקום ולהרר פני שיבה זקן, כדי שתזכה ללמוד תורה.

*

ב על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זלה"ה בדברי יואל (פ' במדבר עמוד כח) על מאמרם ז"ל (עירובין סה) שמעתתא בני צלותא, ופרש"י ז"ל צלותא, דעת צלולה ומיושבת. אבל יש עוד כונה בזה דלהבין שמעתא על בוריה ובפרט לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, בעי צלות"א צריך להתפלל ולבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, שיאיר עיניו להשיג האמת בתורה"ק, עכ"ד. והיינו דאמרו והתקן עצמך בתפלה, לבקש ולהתנתן לפני הקב"ה, ללמוד תורה, שיזכה להבין ולהשכיל חכמת התורה.

*

ג על פי דברי כ"ק מרן אאמ"ר זלה"ה בברך משה (פ' יתרו עמוד קל) בטעם שהקדים הקב"ה לצוות במרה על כיבוד אב ואם לפני קבלת התורה, על פי מה שאמרו חז"ל (ויק"ד פ"ט ס"ג) דרך ארץ קדמה לתורה, וכן שנינו במס' אבות (פ"ג מ"ח) אם אין דרך ארץ אין תורה, וכיאר רבינו יונה שצריך תחילה לתקן עצמו במדות טובות ובהו תשכון התורה עליו, שאין התורה שוכנת בגוף שאינו בעל מדות טובות. ומעתה י"ל דמהאי עשאר נצטוו קודם קבלת התורה על הדינים וכיבוד אב ואם הם מצוות אדם לחיביו, כדי שיתקנו עצמם בדרך ארץ קדמה טובות וישרות ואז יהיו ראויים לקבל התורה, עכ"ד. ולזה הזהיר התנא והתקין עצמך, שיתקן אדם את נפשו במדות טובות, ועל ידי זה יזכה ללמוד תורה, שאין התורה שוכנת בגוף שאינו בעל מדות טובות.

*

ד על פי מה שכתב באור החיים הקדוש (פ' ראה) על הכתוב שמור ושמעת את כל הדברים האלה, וקשה למה הקדים שמירה לשמיעה, אכן ידוע כי מי שהוא בעל עבירות שערי דעת התורה ננעלים בפניו, כי שערי פתחי ההבנה בדברי התורה הם הקושיות שיעמדו בפני האדם, והם סוד הקליפות המתהיים מעבירות האדם, וזה שאמר הכתוב שמור ושמעת, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמתת התורה להבין אמריה, שמור המצוות לבל תעבור עליהם, ובהו ושמעת את כל הדברים האלה, עכ"ד. וזה שאמר והתקן עצמך, שיראה האדם לתקן עצמו מחטאתו אשר חטא ויעשה תשובה ויתכפר לו, כדי ללמוד תורה, שיזכה להבין ולהשכיל והיה שערי דעת תורה פתוחים לפניו.

*

ה על פי מה שכתב בשב שמעתתא בהקדמתו, לפרש מאמרם ז"ל (בבא בתרא קמא) בת תחלה סימן יפה לבנים, כי איתא בזה"ק (תקד"ו דף עג) שהיראה נקראת בת, והתורה נקראת בן (וה"ק נשא קכ"ג), ואמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ט) כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראתו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת, וזהו בת תחלה היינו היראה, סימן יפה לבנים היינו התורה, דעל ידי היראה התורה מתקיימת, עכ"ד. ובהו כתב א"ז זלה"ה בענין חיים (פ' יתרו) לפרש דברי רש"י"ל כה תאמר לבית יעקב, בלשון הזה וכסדר הזה, היינו בזה הסדר דוקא, קודם היראה ואח"כ החכמה, לבית יעקב אלו הנשים דבת רימו על היראה, ותגיד לבני ישראל אלו האנשים, היינו אם יראתו קודמת לחכמתו יוכל להיות קיום לתורה, עכ"ד. וזה שהורה לנו תנא דמתניתין והתקן עצמך ללמוד תורה, שהאדם יבין עצמו שיהיה בו יראת שמים, ועל ידי זה תיקיים התורה בידו.

*

ו על פי מה שהאריכו בספרי קודש בגודל הענין להזהר בטילה במקוה טהרה כדי לעבדו יחברך בטהרה, וכן הוא לגבי לימוד התורה שיהיה בטהרה. וא"ז זלה"ה בייטב פנים (ל"ג מו"ט אות ד) הביא מה שאמרו דורשי רשומות לב טהור ברא (תהלים י"א, ב) ראשי תיבות טב"ל, ע"ש. וזה שאמר והתקן עצמך ללמוד תורה, שיהיה בטבילה במקוה ועל ידי זה יתקן את נפשו ויכינו כראוי שיזכה לעסוק בתורה בטהרה.

*

צטצילי הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת 'בית ועד הלכמים' ש"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראת עינו של הגה"צ זומ"ץ קרית יואל שליט"א הערות והארות מתקבלים בכתב ע"י הפקס: 781 7213 845

דיני שירה בימי ספירת העומר

ודיני ל"ג בעומר

(א) אסור לשמוע מוזיק בימי הספירה, ומי שצריך לשמוע מוזיק כדי לפקח עצמתו [ושכיה יותר בגשמים] או הוליה האסיר למטתו כל היום ורועה לשמוע מוזיק להשכירו מצערו, ישאל שאלת חכם.

(ב) מי שפרנסתו עם גוים, והגוים משמיעים מוזיק, מותר לו לשמוע המוזיק, משום שעפ"י רוב הם מטרדיים, ואין בזה שום התעוררות של שמהה, וכן אם שומע על הטעלעפאן מוזיק [כשהוא על האל"ד] מותר לשמועו אם אינו מכוון להנות מזה.

(ג) טעיע שבקערו אינו מוזיק, אלא שבין ענין לענין יש קצת מוזיק, טוב לדלגם ולא לשומעם.

(ד) טעיעים המספרים מעשיות לילדים בליווי קצת מוזיק, וכן טעיעים של הרוזים (גראמפון) בליווי מוזיק יש למנוע מלשומעם. ולפעמים יש מגבים שאפשר להתיר לשומעם על פי הוראת חכם.

(ה) המנהג להקל לשיר שירות ותשבחות בפה בלא מוזיק, ולענין טעיעים ממוננים נוגעים בפה בלי מוזיק, עי ברעיה.

(ו) ביוב ל"ג בעומר מרבין קצת בשמהה, ומותר לעשות בו נישואין וכל הדברים האסורים בימי הספירה, וע"כ מי שנוצר לו לקצור שערו [מנון שערות של התבולות וכיו"ב], מותרין לגררה, וכ"כ מותר גם בליל ל"ג בעומר.

^א ע"י מנחת חינוך ח"א סי' ק"א שהארץ בענין זה, וכבש שכן מבואר מרבי המג"א ב"ש סי' תצ"ג שאסור ריקרון ומחולות, ולפי"ז כ"ש שאסור לומר בכלי שיר או לשומעו שהיה יותר מריקרון ומחולות, והביא עד הרבה ראיות לזה ע"ש.

^ב ע"י שו"ת דברי שלום (מהג"צ סאוראדא שליט"א) ח"ד בפסקי הלכות אות פ' שכתב דחולה המושכב על משכבו ונחין להפיג צערו ע"י שיר, יש מקום להתיר לו בימי הספירה ובין המצרים ער ר"ח אב, עכ"ל. וע"ז בשו"ת מרש"ג ח"ב סי' ק"ה שכתב מי שהוא עלול בטבעו לבא לידי עצבות ח"ו, בודאי אין עליו הטא אם שומע מוזיק להפיג צערו ע"ש, וא"כ י"ל דה"ה בימי הספירה, ומכ"מ הכל לפי מצב האדם, ואין להתיר דברים אלו בלי שאלה מחכם.

^ג כן הוא לשון האשל אברהם מבוששטש בסוף סי' תקנ"ב, ומטעם זה מותר גם בערב תשעה באב עד חצות, ויש להוסיף, שאף שבמקרה נהנה מהמוזיק, אם הוא מוכרח להיות שם לצורך פרנסתו, מותר לו לשמוע המוזיק עפ"י מה ש"כ המג"א ב"ש תקנ"א בא"א סק"י להחיר לישראל לומר בכלי זמר וגמ"י ב"מזמו אויך, אם הוא לצורך פרנסתו, ע"ש.

^ד לא לבעיה אם מביך ג"כ לשמוע המוזיק ונתנה מזה, בודאי יש להחמיר ונב"ל, אלא אפילו אם אינו מכוון לשמוע המוזיק, אלא שיש לו טירחא דלכל בעל פפה שהטעיע מחולל להשמיע מוזיק, שבח"כ ה"י מקום להקל, עפ"י המבואר בשו"ת מהר"ם ש"ק בירוד"י סי' שפ"ח אבל תוך שנה ראשונה, שמעיקר הדין ה"י מותר לו ללמוד ולהחליט אי"ז לנגן בכלי זמר, כיון שאינו מכוון להנות מהמוזיק אלא ללמוד האומנות, ובעצמיתו טרוד [וע"ז] שהחמיר למעשה מטעם אחר, מכ"מ בנידון דידן קשה להבחין ולומר שאינו נהנה מהמוזיק ששומע, והרבה פעמים נהנין מזה, וע"כ טוב לדלגם ולא לשומעם.

^ה נתנה יותר בשיעורו ע"י המוזיק, וי"ל שכלל כלל אסור שמיעת מוזיק בימי הספירה, ולא מוכח אסור על זה, ואדרבה מ"כ המג"א ח"ג דריקרון ומחולות אסור, והלא א"א לקוד בלא שירה בפה, והחיל משום השירה גופי' אף בלא ריקון, אלמא דאין אסור בזה.

^ו וע"י ב"ש תק"ס סעיף ג' דמבואר שאסור לנגן בכלי השעה משום אבילות על החורבן, אלא יהיה רק כשמזמין דברים בעלמא ולקלשן הטור והלבוש שם משמעת יפה ויופיו, אבל שירות ותשבחות להש"ת [והרבה] נגינים שנחפשו בימינו - שהוא פסוקים או רבדי חיים המעוררים שמחה ליהודים ה' ובכיו"ב מותר לכו"כ המבואר בשו"ת שם, וזה לשון הא"א מבוששטש במהדורה תניא סי' תק"ס שכתב בה"ל: גם נראה שהמשורר נגינים חסם ובמחשבתו שבה להש"ת או ידאחו או בושח מפניו, או איה פסוק שבו בחינת התלמוד מצות או הלכה או יראה או מוסר אין חשש קפידא על השיר ומותר לכו"כ היטב, עכ"ל.

^ז תראה מרבינו שבח"ג ל"כ האיסור הנוכח במג"א שם סק"י בשם ליקוטי מהר"ל הדתורה חזרות שק ואומרת עשאנו ביום כבנו ע"ש, דהוה כשאנו מתבולל כלל להש"ת, [וכן פירש בשו"ת לוחות נפת ח"א סי' מ"א ח"ב].

^ח הגם שכתבנו בהמנהג לשיר שירות ותשבחות בפה, מכ"מ מה שמביא לאחורנה טעיעים בלי מוזיק, יש לומר דחמיר יותר, מפני שעושיין אותן באופן דומה קצת למוזיק, [ובפרט אם מתקנים הקולות ע"י כלים שונים שנקל משתנה במקצת], ולכאורה אינו נכלל בכלל ההיתר של שירה בפה, ובפרט שביש"ת שבט הלוי ח"ח סוף סיפן ק"ז כתב שטעיעים עצמו ה"י ככלי זמר אף אם שומעין שיר קוד בפה.

^ט רמ"א סי' תצ"ג סעיף ב'.
^י רמ"א ח"ג ואתונים שם, ויש הנהגין עפ"י האריזל [המבואר בשו"ת סק"ח] שלא להספת בל"ג בעומר, ודבר זה הוא עפ"י סוד, והחיד"א במורה באבצע את רכ"א אחר שביא דברי האריזל סיים אמנם בענין זה של גילוח בימי העומר יש כמה מנהגים חלוקים כפי הפשט, הנה להם לישראל, עכ"ל.

^{יא} וע"י בשו"ת דברי יואל האריז"ל ח"ו, דלדעת האריז"ל שאסור בחספודן ער ערב שבתות, כ"ש שאסור בנישואין, משום שישנאן חמירין יותר מתספורת וכמבואר ב"ש ומג"א (שפנישאר ה"י היפך של אבילות ח"ח מתספורת) ע"ש, ומכ"מ הרבה מאנשי מקלנין בזה, ולכאורה מותר במבוקס צורך לא מחמירין להנהג דעת האריז"ק.

^{יב} ומכ"מ יש לעיין בדברי מן ז"ל, במה שכתב שולדעת האריז"ל אין לעשות נישואין עד ערב שבתות, דבשלמא אם טעם האריז"ל שלא להספת הוא משום אבילות, שפיר י"ל דכ"ש שלא לעשות נישואין, אבל מאחר שטעם האריז"ל הוא עפ"י סוד, ולשון החיד"א ל"ל במורה באבצע את רכ"א ח"ל יולפי דעת רבינו האריז"ל אין [אסור מפורח] מטעם אבילות כאשר כתבו הפוסקים, רק יש סוד בדברי עכ"ל, וכ"כ בכף החיים סי' תצ"ג סק"ג בשם הרבה פוסקים שנינו על זה ע"י סוד, וא"כ לכא"ר אין ראי' מהב"ח ומג"א דטמא לא שייך סוד זה רק בחספודן ולא בנישואין, וכן בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' ס' דאף לדעת האריז"ל מותר לעשות נישואין בל"ג בעומר, ושכן נהגו הדברים חיים לאחד מגדולי תלמידי דעות ישיבוא בנו בל"ג בעומר ע"ש, טוב ראוי שבענין זה הקשה הגר"י הארפענעס שליט"א בשו"ת מקדש ישראל סימן ע"ח, ומביא מהרבה ספרים שהקפידא של האריז"ל לא קאי על גילוח השערות ולא על הנישואין ע"ש, וע"כ.

^{יג} כ"כ חק יעקב סק"ז, ושועה"ז סוף סעיף ה', ושו"ת נודע ביהודה מהר"ם סי' כ"ח, ואף החולקים ע"ז ואסורין נישואין בליל ל"ג בעומר, אפשר דמודים בשנה זה שלי"ג בעומר חל בער"ש, שמותר לעשות הנישואין בליל ל"ג בעומר (משנה בסוף סק"א).

דברות קודש מבי"ק מרן אדמו"ר שליט"א (המשך מעמוד ג)

(ז) על פי מה דאיתא במס' מנחות (דף ק"ז) הולמד תורה בטהרה מאי היא, נושא אשה ואחר כך לומד תורה, ע"ש. ומבואר בזה"ק (ויקרא דף ט' ז) כי השרוי בלא אשה נקרא פלג גופא. וזה שאמר התקן עצמך, שיתקן את גופו, בכדי שיוכל ללמוד תורה בטהרה.

(ח) על פי דברי רש"י"ל (דברים י"א ג) והיה אם שמוע תשמעו, אם תשמע בישן תשמע בהדש. וביאור דברי רש"י"ל הוא כמו דאמרי אינשי "מיטן עסן קומט דער אפעטיט" וכאשר יודרו אדם את עצמו למשק בתורה אפילו במקצת, אז יתמיד בנפשו להוסיף עוד בלימוד התורה ויקבל חשק לעסוק בתורה יותר ויותר. ולזה הורה לנו תנא דמתניתין והתקין עצמן ללמוד תורה, שיתקן האדם את גופו לעסוק בתורה, והוא על ידי שיתחיל לעסוק בתורה אפילו קצת, וזה יסייע בידו שיוכל להוסיף ואמץ ביתר שאת ויתר עוז.

(ט) על פי מה שכתבו חכמי האמת והעתיקן הבאר היטב בשלחן ערוך (א"ח סיפן תקנ"א סק"א) שכל המצוות ומעשים טובים שאדם עושה, ותורה שלומד בעודו רשע ומלוכלך בחטא, טורפין הסטרא אחרא מפניו, ומוסיף כח בקליפות, עד שחוזר בתשובה ומוציאן מהקליפה, והרה"ק מהרצ"א זלה"ה האריך בזה טובא בהקדמת ספרו דרך פיקודין, וזה לשון קדשו, אמר הנביא (ירמיה ד' א) נידור לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים, כמו שהזרוע קודם שמתקן את האדמה ומסלקה מאבני נגף והקוצים, הנה עמלו לזרע ומקלקל את התבואה הנורעת, ואדרבה נתן כוח יותר בהקוצים שיתבכחו וירבו ויגדילו, כמו כן בעניני תורה ותפילה ומצוות אשר יעשה אותם האדם בעודו נקרא רשע ונסבך בקוצים ואבני נגף מהקליפות וסטרין בישין, נתן ח"ו כח בהם, ולכן צריך לעשות תשובה טרם יבוא לקיים תורה ומצוות, עכ"ל. וזה דברי התנא והתקן עצמן, שיראה האדם לתקן עצמו מהחטאים, כדי שיוכל ללמוד תורה.

(י) על פי דברי הגמרא (כתובות ק"ד) בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבנו של עולם גלוי וידוע לפניך שיגעתי באבשר אצבעותי בתורה, ולא נהניתי אפילו באבצע קטנה. וכתב תוס' (י"ה לא) לא נהניתי אפילו באבצע קטנה, דאמרינן במדרש (תה"א פ"ב) עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנס מעדנים לתוך גופו, ע"ש.

וע"כ פי זה יש לפרש שאלת החכם, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטיירין אחר הפסח אפיקומן, ויתכן לומר דשאלת בן החכם הוא מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם, היינו אין יזכה שיכנס תורה לתוך גופו, על זה משיבין לו אין מפטיירין אחר הפסח אפיקומן, והיינו שישראל טעם מזה בפיר, ומצד נקרא לחם עני, שאין בו אלא קמח ומים בלי מעדנים, וכאשר יזכה לטעם מזה שלא יכנס מעדנים לתוך גופו, אז יזכה להבין ולהשכיל דברי תורה, ויכנסו דברי תורה לתוך גופו. ולזה סדר המועדים הוא את הפסח קודם חג המצות, כי פסח הוא ההכנה לקבלת התורה, דמחג הפסח לא מותרים אין לפרוש את הג נפשיו מתאוות עולם הזה ושלא להכניס מעדנים לתוך גופינו, ועל ידי זה אנו זוכים בתה השבועות לקבל התורה ולהכניס התורה בתוך גופינו. וזה שאמר והתקן עצמן ללמוד תורה, על ידי שיקיים פת במלח תאכל ולא יכנסו מעדנים לתוך גופו.

התקן עצמן ללמוד תורה וכו' וכל מעשיך יהיו לשם שמים

יתבאר על פי דברי מרן החתם סופר בדרשותיו (לה' טבת עמוד ק) שכתב לפרש מה שדרשו חז"ל (מגילת יחזק' ז) על הפסוק (משלי כ"ג) התעץ ענינו בו ואיננו, אלו דברי תורה, ופרשי' אם תסגרת עיניך מכל המלה הרי היא משכנתך מכל כהרף עין, וכתב שם בטעם הדבר שהשכחה מצויה אצל התורה יותר מכל השמות בעולמם, כי בדברים הקדושים שהם ורתינים אינם חונים אצל הגשמיים העכורים, ולכן התורה לא תסבול ההתחברות בעולם הזה אם לא על ידי זיכרון החומר ודביקות בה' ובהתורה, אבל התעץ ענינו בו ואיננו, עכ"ל.

וע"כ פי זה כתב מרן דו"ז זלה"ה בדברי יואל (פ' לך עמוד תה) בביאור אמרם ז"ל (ברכות לב) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחזרוין ושוהין שעה אחת, וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפילה ורתתן האין משתמרת ומלאכתם האין נעשית, אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת, ופירשי' תורתם משתמרת בתוך לבם שאין תלמודם משתכח. ולפי האמור כונתו בהרה"ה, כי מאחר שהיו חסידים אמיתיים ולאיים מכל דגדגו הטא וענו וזככו את חומרותם בקדושה ובטהרה, על כן היתה תורתם משתמרת בקרבם ולא שנתכחה מהם, עכ"ד.

אולם מבואר בשו"ע (סיפן ו"א ס"א) דכלל מה שיהנה בעולם הזה לא יכוין להנאתו אלא לעבודת הבורא יתברך, כדכתוב (משלי ג' ג) בכל דרכיך דעהו, ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפילו דברים של רשות כגון האכילה והשתיה וההליכה והישיבה וכו' וכל צרכי גופך יהיו כולם לעבודת בוראך או לדבר הגורם עבודתו וכו' כללו של דבר חייב אדם לשום עיניו ולבו על דרכיו ולשקול כל מעשיו במאזני שכלו, וכרואה דבר שביא לידי עבודת הבורא יתברך יעשהו ואם לאו לא יעשהו ומי שנהוג כן עובד את בוראו ומתיר. ולפי זה יתכן לומר דבר זה שהתורה משתמרת מן האדם הוא רק למי שנהוג כן לעבוד את האלהים, על כן על גורם שישתתב התורה ממנו, אבל מי שאוכל ושותה לשם שמים לא לשם תאוה, גם גופו מודרך ואין האכילה ושתיה מדיק לו, וממילא הוא זוכר תלמודו. וזהו כונת המשנה והתקן עצמן ללמוד תורה, שלא ישכחנה, והוא על ידי וכל מעשיך יהיו לשם שמים, שגם האכילה ושתיה שלו יהיו אך ורק לשם שמים, ואז לא יזיק לו האכילה ושתיה ויהיה גופו מתוקן ללמוד תורה ויתקיים תלמודו בידו.